Magda Ursache: Scrisoarea a III-a: Panseluțe sau Cultură?

Domnule Varujan Vosganian,

Vă scriu pentru că viața de cărțar (e cuvântul arghezologului G. Pienescu, editorul fabulos de la Minerva, privatizată aiurea) nu e cum ar trebui să fie.

Am sperat într-o primenire a ei, postsocialist. Mai ales vârstnicii au fost puși sub semnul întrebării și al acuzării, conform îndemnului unui critic sucit, M.Ilovici. Nu-și trage istoria (literaturii) secvențele la xeros? Ba da. Ilovici cerea ritos Arderea bătrânilor (titlu de volum), Oscar Lemnaru, intrat în febra epurărilor, făcea o listă neagră: Scriitori Morți la 23 August , în revista „Orizont", din noiembrie și decembrie, 1944, atacați dur fiind cei care aveau să devină martirii închisorilor politice. Era secondat de liber-pansistul Ov.S.Crohmălniceanu, care voia să le tragă „un șut în spate" (formularea sa) misticilor, fundamentaliștilor ortodocși ca V.Voiculescu, Blaga, Sandu Tudor, Gyr, Crainic, Streinu și alții, și alții. Interziși total până la „Declarația din aprilie" (1964, vă rog!), Blaga, Barbu, Pillat, Voiculescu au reapărut în ediții cenzurate, prescurtate, amputate.

Și cât s-a luptat cu inerția organelor ca să se obțină o deschidere, o fereastră spre generațiile anterioare! Ca acuma bătălia intergenerațională să ajungă continuă.

Îmi aduc aminte că Eugen Uricaru a fost destituit din șefia revistei „Echinox" pentru că publicase în numărul1 Ce este filosofia? de Heidegger. Ion Pop a preluat conducerea de la numărul 2 și a dus-o până în '73, când a fost trimis la Sorbonne. A rămas director și la întoarcerea din Franța. Mă întreb cum ar fi fost dacă Ion Pop n-ar fi acceptat să-l înlocuiască pe Uricaru, din solidarizare cu confratele echinoxist. Sau să nu mă mai întreb? Solidarizarea e una dintre chestiunile insolubile: e război sub măslinii literaturii și nu se dă la pace. Aci prieteni,

Repet, că trebuie: nedreapta condamnare stalinistă, de „criminal de război" a lui Mircea Vulcănescu e încă în vigoare, nu i s-a făcut dreptate. Comisarul Al.Florian, obsedat de fascism și rasism la români, strigă : „Consider inacceptabilă o stradă Țuțea."

Ziua lui Eminescu a devenit Ziua Culturii, ca să fie umbrit poetul absolut, iar plopii fără soț să se micșoreze. S-a ajuns până acolo încât Roxana Sorescu cerea ca Eminescu să fie înlocuit de Ilarie Voronca. Benjamin Fondane, înainte de se stabili în Franța, în 1924, scria că n-avem cultură, că literatura română are cel mult valoare națională, „niciodată una estetică, deci europeană". Că am fi de origine obscură , „traco-romano-slavo-barbară".Originea latină? O idee fixă! „Suntem latini de când credem că suntem, adică de vreo 300 de ani", scria avangardistul.

În anii noștri democrat-liberi, un intolerant voia arderea cărților lui Nichita Stănescu , alt intolerant afirma că „n-avem cai de bronz în literatura română". Dar cum să avem dacă îi înlocuim cu gloabe?

La des-ființări suntem buni: scoatem din manuale capodopere ca Miorița, Meșterul Manole, Ion, Moromeții, Moartea căprioarei,… Nu era loc în manuale pentru depeizatul Vintilă Horia, cu o carte de seamă ca Dumnezeu s-a născut în exil ? Nici pentru Jurnalul fericirii al lui Steinhardt sau pentru I.D.Sîrbu, cu Un jurnalist fără jurnal sau pentru Doinaș cu Mistrețul cu colți de argint ? Alt anihilat: Octavian Paler. Pentru Paler n-a găsit loc nici Alex. Ștefănescu în Istoria sa. Argument? Cică-i jurnalistică, nu ficțiune. Nu-i ușor să scrii roman parabolic, așa cum este Viața pe un peron. Cât despre încălcarea genurilor epic, liric și dramatic, chiar poate fi făcută. Romanul multigen poate trece în eseu cu personaje, în jurnal, în evocare lirică, ba chiar în foileton.

Istoriile literare conțin omisiuni grave. Dreptatea nedreptății durează. Exilații, cum merg lucrurile, nu-și vor lua curând revanșa simbolică. Rămâne succesul de stimă, însă și în mainstreamul-ul postsocialist sunt tot extrateritoriali, tot extramaginali. Goma a fost exilat din „România literară", exilat chiar și din exil, „grație" calomniatorilor. Putem șterge, domnule Varujan Vosganian, nedreptățile astea sau lăsăm nedreptatea care durează și durează, să câștige? Mă gândesc de multe ori că sita asta a literaturii n-are legătură cu dreptatea, nici cu adevărul. Cerne ea, cerne, dar ce greu separă grâul de neghină. Am putea face și noi ceva: să-i numim pe nedreptățiți membri de onoare ai Un.Scr., care s-ar numi Societatea literară a scriitorilor din România, ca să nu mai fim confundați cu partidul politic USR.

Ni se spune că Ultima noapte de dragoste…n-a plăcut francezilor pentru că autorul a fost prea pudibond, iar personajul principal e prea cuviincios și nu-i „priapic". Curățenia cuvântului nu ne mai preocupă? N-a îndrăznit destul Camil Petrescu în scenele erotice? Cei noi (ca Baetica ori Bradea) îndrăznesc tot și tot și izbândesc.

Defectologii literari diagnostichează că scriitorul român eșuează pentru că ar fi suficient sieși, narcisiac. Dar cum a fost Proust?

Înlocuirile nu contenesc, numai ca să ajungă în linia întâie a frontului literar cei care cred că au găsit rețeta capodoperei și pentru asta trebuie să se răfuiască avântat cu proza lui Călinescu, Breban , DRP, Buzura… Romanul social Bietul Ioanide, deși e scris în plin proletcultism, o capodoperă, e disprețuit de Ghiță.Ce s-ar mai înlocui și cu cine? Bonciu, că-i mai avangardist, în loc de Rebreanu, mirosind a țăran unora și altora. Decupaj din Bonciu, spre exemplificare: „în patru labe, adulmecând esența mamiferelor".

Cât despre avangardă, îmi amintesc că primul număr al „Rom. lit"a fost ilustrat de un avangardist. Laudatio mare primește Sașa Pană, scos din pălăria avangardistă. În fapt, cele optzeci de pagini scrise de Urmuz bat toată avangarda și n-aș zice că a fost sincronizat cu Vestul apropiat sau îndepărtat.

Proza rurală e detestată. Dar Márquez n-a scris literatură „țărănească"? Și de ce n-ar fi Siliștea-Gumești,

mine stilul nu mă sufocă, ispita stilului mi se pare benefică, nu și pentru nobelizata Herta Müller. Sau stilul nu mai este omul însuși și esența omului nu mai este stilul său? De ce ne-am mai duce la Buffon, la discursul de intrare în Academie, din hăt-hăt,1753? „Le style c'est l' homme même." Transmodern o fi să n-ai stil?

Mai ales lui Sadoveanu i se reproșează limba. Dar cum ar fi lumea lui fără limba lui? În schimb, Muzici și faze (Univers , 2000) romanul unui profesor de teorie literară de la UB, a intrat în manual de la debut. Cum să introduci un debutant în manual, nesocotind cerința lui Albert Thibaudet de a lăsa să treacă 20 de ani până să se studieze în școală carte nouă? Sigur că bătrânul ăla anacronic n-ar gusta limbajul de Ferentari, à la Gheboasă. Ce să-l mai citim și să-i cităm Fiziologia criticii?Ce atâta Etică și Estetică?

Updatații la fast reading trâmbițează: clasicii sunt prea cuminți, prea defazați, prea nesincronizați cu ce se scrie afară. Sunt și prea „tribali", ținând prea mult la țară, la familie, la părinți, la neam, nu pot să-și ia gândul de la hotare….Ba mai sunt și cu frică de Dumnezeu. Cine spunea că „scriitorul (ca și pictorul) e un Dumnezeu în miniatură mare"? Cine? George Steiner.

După un critic liberal, Nichita Stănescu trebuie înlocuit cu Dimov, că a fost disident: a urinat, euforizat de alcool, pe soclul statuii lui Stalin sau Lenin, una dintre ele. Dacă Dimov n-a avut priză la marele public trebuie anihilat Nichita Stănescu? Alt anihilat: Marin Sorescu, din cauza aceleiași prize la cititori. La fel, Adrian Păunescu.

Buzura a fost desființat (deh, Teroarea istoriei!), pentru că ar fi primit sprijin de la PCR. Dar câți veleitari sadea n-au primit sprijin de la Gogu și Burtică până la Popescu-Dumnezeu? Contează talentul? Talentul culinar era destul, când veneau, în vizită de lucru, mărimile din comitete și comiții, să le ceară subordonaților „biletul la control". Îi scriam mai an lui Ion Simuț , opiniomanul potrivnic găștilor literare: „Nici Bahluiul nu-i destul de adânc să înece impostura, lipsa de talent, mediocritatea foștilor activiști." Și câți premiați, indemnizați n-au fost complici al totalitarismului ceaușist, fără fir de talent, ba chiar turnători la Securitate, autori de note informative, unele scrise cu talent… ludic.

Cât despre promovările pe grupări (să le spun bisericuțe?), îi dau dreptate lui Radu Aldulescu, autorul unor construcții romanești solide: cel puțin 30 de scriitori sunt „la un nivel valoric net superior lui Cărtărescu" și , culmea, o recunoaște și el, animat de un fair-play pervers". Nu sunt bani pentru Cultură. Of, panselușele au prioritate. Dar câți bani a dat ICR lui Sean Cotter ca să traducă Solenoid, plus un premiu uriaș? Și ce sume s-au alocat pentru turneele Ninei Cassian?

Și da, prețul Culturii e minim pentru guvernanți. O fi greșit să-mi doresc ca ministru al Educației sau al Culturii un om de carte? Nu finanțista Turcan care zdrăngăne la pian , nu Remus Pricopie, care crede că Remus a fost hrănit cu lapte de… vulpiță.

Îmi scrie Chriss Schenk, indignat că banii pentru Cultură sunt mai puțini decât operația panseluța. Da, scriitorul supraviețuiește „în ciuda, nu datorită sistemului".

Nu fac parte dintre booktrotters și nici nu vreau asta. Dau și eu interviuri, dar pe alese; nu sunt pe Tiktok. Mi se spune că n-o să am succes fără promovare, chiar dacă are valoare cartea mea. Că ar trebui să fac turnee pe la televiziuni (ba chiar să plătesc pentru prezență), să creez evenimente la târguri de carte. Și când mai scriu?

Stelian Tănase, despre promovare:

„ Este cum ai vinde șosete, domnule, anul ăsta se poartă dungi verticali (sic!), pepit sau material pepit. Faci reclamă la acest produs, asta plătește clientul, asta promovezi."

Nu, merci.Vreau să fiu scriitor, fără a fi influencer.

de preț pentru cititori. Câștigul librăriei 50%, tipar 10-13%, autor 7% sau nimc. Treabă-i asta?
Sunt multe chestiuni insolubile, pe care le voi discuta în scrisoarea a patra, a cincea sau în câte voi mai apuca să vă scriu. Le doresc solubile. Numai că, ne avertizează Rebreanu, „hotărârile se macină dacă le cântărești mult."

Autor: Magda Ursache

Despre autor

editor